

Anotace rozhodnutí Evropského soudu pro lidská práva

Rozsudek ze dne 16. ledna 2020 ve věci č. 31295/11 – *Yam proti Spojenému království*

Senát první sekce Soudu jednomyslně shledal, že rozhodnutím konat část hlavního líčení s vyloučením médií a veřejnosti v zájmu ochrany národní bezpečnosti za situace, kdy byla plně respektována práva obhajoby, nedošlo k porušení práva stěžovatele na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a odst. 3 písm. d) Úmluvy. Stát neporušil článek 34 Úmluvy, který mu nařizuje zdržet se jednání, kterým by bránil výkonu práva na podání stížnosti, třebaže stěžovateli neumožnil předložit Soudu důkazní materiál pořízený v rámci neveřejného zasedání.

I. Skutkové okolnosti

V červnu 2006 obdržela policie od banky informaci o podezřelých aktivitách na účtech A. C., jehož tělo bylo následně nalezeno při domovní prohlídce. Policie zjistila, že oběť si v polovině května stěžovala na časté krádeže pošty. Dále vyšlo najevo, že v období od května do června 2006 byla opakovaně zneužívána její identita při nakládání s bankovními účty, což zjevně umožnilo krádeže došlé pošty. Poštovní doručovatel vypověděl, že zhruba v této době jej na ulici oslovil neznámý muž, který o sobě tvrdil, že je synovcem A. C., a nabídl se, že za něho poštu převezme. Při rekognici s využitím fotografií poštovní doručovatel poukázal na stěžovatele. Uvedl, že si není jistý, ale dotyčný mu jako jediný připomíná muže, který ho před časem oslovil.

V rámci trestního řízení vedeného proti stěžovateli pro podezření ze spáchání vraždy, vloupání, krádeže, nakládání s kradeným zbožím a podvodu soud rozhodl, že část řízení bude uskutečněna s vyloučením médií a veřejnosti. Stěžovatel i jeho obhájce mohli být přítomni a kontradiktorně vyslýchat svědky. Soud zároveň rozhodl, že část dokazování ohledně skutků, ke kterým se stěžovatel přiznal, tj. nakládání s bankovními účty, šeky a kreditními kartami oběti, se uskuteční v zájmu ochrany národní bezpečnosti, utajení identity svědků a dalších osob na neveřejném zasedání. Stěžovatel se proti tomuto rozhodnutí soudu odvolal. Tvrdil, že jednotlivé body obžaloby jsou vzájemně propojeny, čili je ve výsledku nutné uskutečnit celý proces veřejně. Jedině tak lze řízení považovat za spravedlivé. Porota shledala stěžovatele vinným jen ve vztahu k nakládání s kradeným zbožím. Státní zástupce podal odvolání, načež odvolací soud shledal stěžovatel vinným z trestného činu vraždy a vloupání a odsoudil jej k doživotnímu trestu odnětí svobody. Pro účely řízení před Soudem stěžovatel požádal o upřesnění či změnu soudního příkazu ohledně neveřejného zasedání, aby mohl ve svém podání odkazovat na důkazní materiál pořízený v rámci neveřejného zasedání. Jeho žádost byla opakovaně na různých stupních soudní soustavy zamítnuta.

II. Odůvodnění rozhodnutí Soudu

Stěžovatel především namítal, že rozhodnutím konat část hlavního líčení s vyloučením veřejnosti v zájmu ochrany národní bezpečnosti došlo k porušení jeho práva na spravedlivý proces ve smyslu čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy. Kdyby se řízení konalo veřejně, dle stěžovatele by v jeho prospěch mohlo mít zájem svědčit více osob. Dále namítal porušení článku 34 Úmluvy, jelikož mu bylo ze strany vnitrostátních orgánů bráněno v účinném výkonu práva na podání stížnosti k Soudu, když se ve svém podání nemohl vyjádřit k důkazům prováděným v rámci neveřejného zasedání.

A. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČL. 6 ODST. 1 A 3 PÍSM. D) ÚMLUVY

a) Obecné zásady

Článek 6 odst. 1 Úmluvy zaručuje právo na veřejné projednání věci před soudem. Veřejnost soudních jednání je jednou ze záruk spravedlivého procesu, která účastníky řízení chrání před kabinetní justicí a zvyšuje důvěru veřejnosti v řádný výkon spravedlnosti (*Martinie proti Francii*, č. 58675/00, rozsudek

velkého senátu ze dne 12. dubna 2006, § 39). Právo na veřejné projednání věci však není absolutní a může podléhat omezením. Tisk a veřejnost tak mohou být podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy po dobu celého nebo části řízení vyloučeny z jednací síně, a to mimo jiné v zájmu ochrany národní bezpečnosti.

Při posuzování případů vyloučení veřejnosti používá Soud test tzv. striktní nezbytnosti. Dříve než vnitrostátní soud rozhodne o vyloučení veřejnosti, musí učinit závěr o tom, že je to nezbytné k dosažení naléhavého zájmu, a omezit veřejnost jednání v rozsahu, ve kterém je to skutečně k ochraně tohoto zvláštního zájmu nezbytné (*Belashev proti Rusku*, č. 28617/03, rozsudek ze dne 4. prosince 2008, § 83).

Úkolem Soudu je přezkoumat, zda důvody, které vedly k neveřejnému projednání věci, lze ve světle konkrétních okolností považovat za opodstatněné. Pokud je však důvodem pro vyloučení veřejnosti ochrana národní bezpečnosti, může být takové posouzení zvláště obtížné, neboť důvody mohou podléhat utajení. Soud je připraven přijmout nezbytná opatření, aby zajistil ochranu důvěrné povahy informací, které by mu strany sdělily. V některých případech však ani tyto záruky nemusí být považovány za dostatečné. Na každý pád Soudu nepřísluší zpochybňovat úvahy vnitrostátních orgánů v oblasti národní bezpečnosti. Nemůže-li Soud nezbytnost vyloučení veřejnosti sám posoudit, musí se ujistit, že vnitrostátní rozhodovací proces skýtal dostatečné záruky k ochraně zájmů dotčených osob (*Janowiec a ostatní proti Rusku*, cit. výše, § 213).

Mezi další faktory, které Soud zkoumá při hodnocení slučitelnosti vyloučení veřejnosti s čl. 6 odst. 1 Úmluvy, patří, zda se orgánům podařilo nastolit spravedlivou rovnováhu mezi naléhavými veřejnými zájmy a zájmem na veřejnosti soudního jednání, zda byly obhajobě zpřístupněny všechny důkazy a zda bylo řízení jako celek spravedlivé (*Welke a Białek proti Polsku*, č. 15924/05, rozsudek ze dne 1. března 2011, § 77).

b) Použití těchto zásad na okolnosti projednávané věci

Soud úvodem konstatoval, že v projednávané věci byla veřejnost vyloučena z důvodu ochrany národní bezpečnosti. Konkrétní důvody tohoto rozhodnutí nebyly Soudu sděleny, a proto se musel zaměřit na vnitrostátní rozhodovací proces. Soud zejména přihlédl ke skutečnosti, že obhajoba byla do procesu, který vedl k vyloučení veřejnosti, zapojena. Byly jí tudíž předloženy veškeré důkazy odůvodňující potřebu vést řízení neveřejně. Řízení se stěžovatel osobně účastnil. Obhajobě bylo umožněno tento postup rozporovat a vyslechnout svědky obžaloby. Příslušný soud nadto pečlivě vážil zájem na ochraně národní bezpečnosti oproti zájmu na veřejném výkonu spravedlnosti. Zdůraznil, že řízení zásadně nesmí být neveřejné, pokud by to mělo znamenat porušení práva na spravedlivý proces. Proto se nejprve ubezpečil, že toto právo stěžovatele bude respektováno. Navíc obdržel rozhodnutí o vyloučení veřejnosti, které bylo jinak tajné. Rozhodnutí soudu o vyloučení veřejnosti bylo později několikrát přezkoumáváno, a to právě z hlediska zachování spravedlivosti řízení. Nezbytnost a zákonnost tohoto opatření tak byla při několika příležitostech podrobena důkladnému a nezávislému přezkumu ze strany několika soudců. Vyloučení veřejnosti bylo navíc pouze částečné a nevztahovalo se k celému řízení. Ve skutečnosti se jeho podstatná část – včetně projednávání obvinění z vraždy, loupeže a krádeže – odehrála veřejně. Dané rozhodnutí tak bylo omezeno na to, co bylo opravdu nezbytné v zájmu ochrany národní bezpečnosti.

Soud odmítl tvrzení stěžovatele, že vyloučení veřejnosti omezilo příležitost k vyslechnutí nových svědků, kteří se mohli přihlásit v průběhu projednávání věci. Vzhledem k tomu, že veřejnost nebyla vyloučena zcela a případu se i tak dostalo velké publicity, považoval Soud tvrzení stěžovatele za čistě spekulativní. Všechny zbylé námitky stěžovatele ohledně narušení spravedlivé povahy řízení Soud odmítl jako neopodstatněné.

Ve světle uvedeného Soud konstatoval, že rozhodnutí o vyloučení veřejnosti podléhalo pečlivému a nezávislému dohledu. Stěžovatel se řízení po celou dobu aktivně účastnil, vyslyšel bez omezení svědky obžaloby a žádné jiné okolnosti nenaznačují, že by řízení jako celek nebylo spravedlivé. Soud proto rozhodl, že k porušení čl. 6 odst. 1 a 3 písm. d) Úmluvy nedošlo.

B. K TVRZENÉMU PORUŠENÍ ČLÁNKU 34 ÚMLUVY

V závěru se Soud zabýval stěžovatelovým tvrzením, že vláda a vnitrostátní soudy porušily své povinnosti vyplývající z článku 34 Úmluvy, když mu znemožnily předložit Soudu důkazní materiál z neveřejného zasedání. Dané ustanovení skutečně zakládá povinnost státu zdržet se jednání, které by bránilo účinnému výkonu práva na podání stížnosti k Soudu, včetně neposkytnutí důkazů, které Soud považuje za klíčové pro své rozhodnutí (*Janowiec a ostatní proti Rusku*, č. 55508/07 a další, rozsudek velkého senátu ze dne 21. října 2013, § 209). Stěžovatel požádal Soud, aby vyzval vládu k předložení důkazního materiálu z neveřejného zasedání. Soud tak odmítl učinit, z čehož vyplývá, že k porušení povinností plynoucích z článku 34 Úmluvy nedošlo.